

Jordvern – avgjørende for matsikkerheten

Kommunekonferanse 2023

Toril Austvik

Statsforvalteren i Nordland

County Governor of Nordland

– virker til Nordlands beste

Jordvern er en nasjonal interesse

Photo: Toril Austvik

Arealene er den viktigste ressursen i jordbruket og forvaltningen av arealene må ha et evighetsperspektiv.

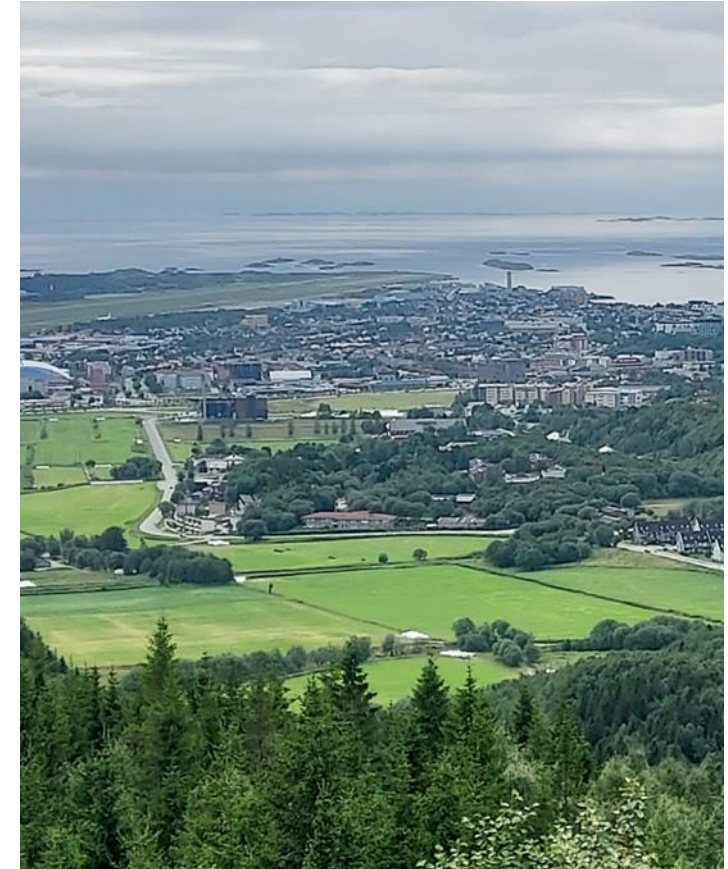
- matjord er en begrenset nasjonal ressurs
- et strengt jordvern er nødvendig for at det skal være mulig å produsere mat i framtida.
- viktig for samfunnssikkerhet og beredskap
- viktig for vår matsikkerhet
- bidrar til CO₂ lagring
- bidrar til flomdemping

Alvoret begynner å synke inn

over tid har det blitt gjort omfattende omdisponeringer av dyrka og dyrkbar jord gjennom planprosesser og dispensasjoner

- mye av den beste jorda er allerede omdisponert
- nytt trusselbilde
- konsekvensene av klimaendringene
- mindre dyrkbare reserver

FN's 17 bærekraftsmål

- Bærekraftsmål nr 2 og nr 15 forplikter oss til å bevare grunnlaget for matproduksjon
 - Stans i jordforringelse
 - Stans i tapet av arealer for matproduksjon
- Bevaring av jordbruksarealer er nødvendig for å unngå arealutvidelse for jordbruksformål på bekostning av skog, naturområder, våtmarker og for å redusere klimagassutslipp.
- Bærekraftig utvikling forutsetter varig vern av jordbruksarealer og jordsmonn.

Ny Nasjonal jordvernstrategi

- forsterket jordvernmål
 - fra 3000 dekar til maksimalt 2000 dekar pr år, og målet skal nås innen 2030.
- kommunene er særdeles viktige aktør i jordvernarbeidet.
- jordvern må vektas høyt i lokal arealpolitikk.
- nasjonal jordvernpris til kommuner videreføres
- tilskuddet til arbeid med kommunale jordvernstrategier økes
- arbeidet med å styrke plankompetansen i samarbeid med KS økes

De viktigste nye tiltakene er:

- utvikle et sentralt register for viktige jordbruksarealer av nasjonal interesse
- etablere et nytt kartlag for dyrkbar jord
- utvikle et jordbruksarealregnskap, som kan bli en del av nasjonalt arealregnskap
- utrede en hjemmel i jordlova for vern av viktige jordbruksarealer
- etablere en systematisk registrering av faktisk nedbygging av jordbruksareal
- flere tiltak med sikte på å redusere landbrukets egen nedbygging

– virker til Nordlands beste

Nasjonale forventninger

følge nasjonal jordvernstrategi

styrket jordvern

tilbakeføring

stopp i omdisponering

alternativvurderinger

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027

Vedtatt ved kongelig resolusjon 20. juni 2023

Kommunal- og distriktsdepartementet

Photo:

Strategisk plan for jordvern i Nordland

- Formål:
 - Vern av jordsmonn er forutsetningen for å dyrke mat, opprettholde naturmangfold, regulere vannets kretsløp, binde karbon og skape verdier, arbeidsplasser og gode lokalsamfunn. Vi skal ta vare på dyrka og dyrkbare arealer i Nordland og sikre at jordas fruktbarhet opprettholdes. Det vil bidra til å nå FNs bærekraftsmål og sikre at jorda disponeres ut fra framtidige generasjoners behov.

Matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet - Riksrevisjonen

Det er **kritikkverdig** at arealressursene i jordbruket ikke forvaltes på en fullt ut bærekraftig måte, blant annet ved at betydelige jordbruksarealer av god kvalitet omdisponeres og bygges ned.

Det er **ikke tilfredsstillende** at Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet i dagens norske matvareberedskap ikke har gjort bedre forberedelser dersom det skulle oppstå vesentlig svikt i tilgangen på mat eller fôr

Konklusjon:

Myndighetene har ikke tatt tilstrekkelig hensyn til at alvorlige kriser kan påvirke matsikkerheten. God beredskap handler om å være godt forberedt dersom uforutsette hendelser mot matsikkerheten skulle oppstå. Vi er ikke godt nok forberedt i dag.

Matsikkerhet

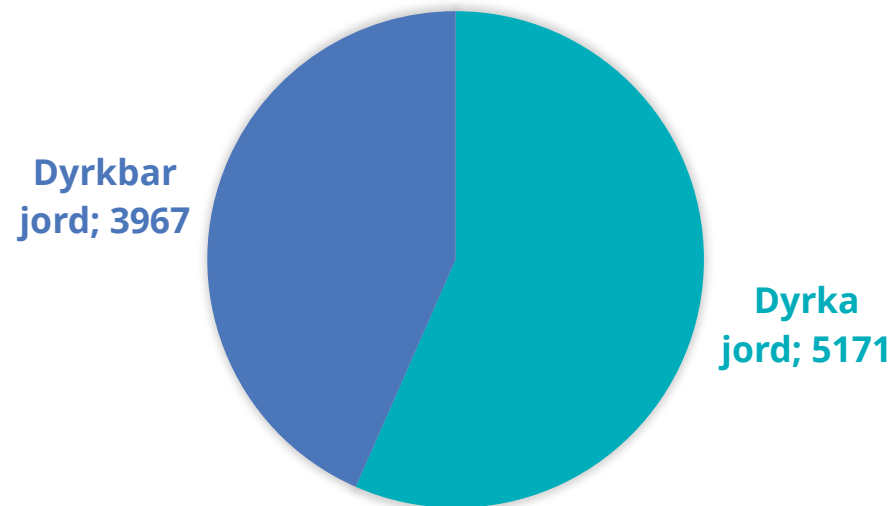
Photo: Toril Austvik

- grunnlag for et stabilt og bærekraftig samfunn
- norsk selvforsyningsgrad er på 39 % for energi og 57 % for protein (korrigert for fôrimport)
- avhengig av
 - stabil produksjon i Norge
 - produksjonsgrunnlaget må ivaretas
 - internasjonal handel og logistikk fungerer

KOSTRA-rapportering - Nordland

ANTALL DEKAR RAPPORTERT OMDISPONERT 2005-2022

Tallene omfatter areal omdisponert etter både jordloven og etter plan- og bygningsloven

Ikke alle kommuner som rapporterer hvert år
- de reelle tallene er sannsynligvis høyere

Landbrukets egen nedbygging er ikke med i disse tallene

Og hva kan dere i kommuneadministrasjonen gjøre?

- passe på landbruksinteressene i planarbeidet i kommunen
 - kunnskapsgrunnlag
 - arealregnskap
 - konsekvensutredninger
 - medvirkning av landbruksnæringene
 - alternativvurderinger
 - hensynsoner - kjerneområder
 - temakart
 - arealstrategier som ivaretar landbruksinteressene
 - planvask
- kommunale jordvernstrategier

Forts. hva skal dere gjøre?

- når jordbruksarealer er vedtatt omdisponert – sørge for at jorda blir tatt vare på!
 - matjordplan
 - jordflytting
- rapporter i KOSTRA
- jobbe aktivt med:
 - jordvern,
 - jordkultur,
 - jordhelse,
 - driveplikt,
 - leieavtaler

Dere har - og gjør - en viktig jobb

An aerial photograph of a coastal region. The foreground shows rolling green hills with patches of forest and several large, vibrant green fields. A road winds through the landscape. In the middle ground, there are clusters of buildings, including a prominent white church with a steeple. The background is dominated by a vast expanse of blue water, dotted with numerous small, dark islands and peninsulas. The sky is overcast.

Takk for meg!